

Жидів коронних. Особливо багато знаходимо документи для жидівських громад Кракова, Познаня, Люблина і Львова. Для історії жидівської громади Львова й її боротьби за свої права збірник містить кілька цінних документів. Чимало матеріалу знаходимо також для інших міст Галичини й Поділя — Перемишля, Белза, Буська, Тишовець, Межибожа, Бара. Є кілька інтересних документів до історії міст, жуп, торгівлі в західній Україні.

Видані акти досить старанно; як сказано в передмові, полишені проф. Бершадским копії були наново перевірені з оригіналами. Стрічають ся подекуди одначе непевні лекції, що мабуть пояснюють ся невправністю редакторів, яка дає себе знати місцями і в хибній передачі географічних і історичних термінів (Пржемысль, Пржемысль — с. 32, 122, начальник Буська — preposito in Busko, с. 51, сандомирського чешника с. 127 і т. и.). Сі поменьші хибки одначе не відіймають значіння від збірника. Шкода лише, що нема ніяких показників — як і в перших томах збірника Бершадского.

М. Грушевський.

Miasto Jarosław i jego zabytki, zbadał, opisał i własnoręcznym rysunkiem opatrzył Jan Sas Zubrzycki, architekt (Sprawozdania komisji do badania historii sztuki w Polsce, т. VII, вип. III, 1903, ст. 358—395).

Статю розпочинає коротка історія Ярослава, де зібрана й важніша знана авторови література, (треба одначе запримітити, що всі ті історичні дати й літературу предмету подає в нотках не сам автор, а редактор статі проф. М. Соколовський, як видно з ініціалів під нотками: М. S.). З тої історії Ярослава, оповідженої в статі д. Зубрицького видно, що місто кілька разів ставало ся жертвою пожежі, з яких одна навістила Ярослав 1625 і те, що лишило ся з давної пишноти міста, походить з того часу, коли місто почало по тім огни відбудовувати ся. За огнями пішли напади Шведів і Татар, аж в кінці 1790 р. знов огонь нищить місто до тла. З давної деревляної архітектури не лишило ся нічого, крім кількох дрібниць перенесених до пізнійших мурованих будинків: точене поруче в домі в ринку ч. 194, кімнатна перегороджа в домі ч. 160, поруче в д. ч. 74, двері в домі ч. 196 і ще де що. На підставі тих кількох останків та ще при помочи кількох старих будинків з XVII в. автор малює дуже докладно і живо образ старого міста, так що не тільки вгадує архітектуру старих деревляних будівель, але й поліхромію їх давнійших прикрас і деталів. З сих комбінацій виходило-б, що давний Ярослав був гарний і величавий. Крім того використовує автор ще описи ярмарків ярославських у Пясецького і Немцевича і з того, що доми в ринку призначені

були служити складами товарів і помещенем купців, виводить про їх будову, а на поперте дає докази і в тих мурованих домах, які до нині стоять. Лишилось тих домів три. Особливу увагу звертають в домах тих підсіня сперті на стовпах вздовж цілого фронту долу, а за ними в середині великі галі освітлені з гори. Одно й друге мало призначене містити в собі товари і людність підчас ярмарків. Автор думає, що всі дома в ринку мали такі підсіня, а що притикали щільно один до другого, то ринок був цілий обведений підсінями зі стовпами й аркадами. Більше уваги присвятив автор домови в ринку, званому Замком Острожських. Дім сей бачив також свого часу пок. Луцкевич і признав його роботою самоука. Д. З. збиває його докази, одначе аргументація д. З. не переконує, і при погляді на долучений рисунок сього дому глядач признає рацію Луцкевичу.

Тільки про сьвіцьку архитектуру. З церковної архитетури подає автор досить деталічний опис кількох костелів (сьв. Яна, Пр. Д. Марії, сьв. Анни), принагідно згадує про церкву, що мовляв походить з 1716 року, а крім того подає історію костела Всіх Сьвятих з р. 1473. Сьвітлі його часи припадають на XVII і XVIII в. Костел мав високу 100 ліктів вежу, під землею гробівці, де спочивали Острожські, Спитки, Любомірські, а також багатий скарб срібла і риз церковних. Богацтва ті забрало австрійське правительство підчас Наполеонських війн, а костел поволи розпадав ся, аж в 1804 упала частина вежі убивши 22 людей, а в 1807 знесено всі мури до тла. Одинокую памятку по нім був образ сьв. Михайла, на котрім був представлений і сей костел. Та на нещасте згорів і образ і лишилась тільки репродукція з нього в „Przyjacieliu ludu“ з ч. 5 за рік 1846. Так зникла, жалує автор, найдавніша памятка Ярослава, що могла найбільше сказати про стару архитектуру його, а вже найбільше жалує він „тих срібних, старонімецької роботи хрестів і сьвечників“.

М. Грушевська.

Ludwik Kubala — Przysięga w Perejasławiu i „stati“ Bogdana Chmielnickiego (Kwartalnik historyczny, 1904, стор. 220—242).

Розвідка д. Кубалі носить характер більше інформаційний як строго науковий. 250-ту річницю піддання Хмельницького Москві хотів дехто ужити до своїх цілей — очевидно з повним фальсифікованем історичних фактів; отже д. Кубала хоче подати історично вірний опис усього, що діяло ся в Переяславі і в Москві 1654 р. Сей опис оснований майже виключно на давно звіснім Х т. Актів Ю. и З. Россії, не може дати нічого нового — навіть, треба замітити, він не зовсім вірний. Нпр. переговори в Переяславі зазначені лиш кількома словами: „Chmielnicki...“